

ОБГРУНТУВАННЯ ТЕОРЕТИЧНОЇ МОДЕЛІ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ

У статті на основі врахування поглядів вітчизняних і зарубіжних вчених, компонентної структури психолого-педагогічної компетентності та експертної думки обґрунтована теоретична модель становлення та розвитку психолого-педагогічної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників. Запропонована модель побудована з дотриманням наукових принципів і з урахуванням базових положень відомих концепцій психолого-педагогічних досліджень. У статті розкрито особливості функціонування авторської моделі, зміст її складових блоків, взаємозв'язків та взаємозалежностей між елементами. Розроблену модель можна розглядати як дієвий інструментарій організації процесу формування психолого-педагогічної компетентності курсантів під час навчання у закладі вищої військової освіти.

Ключові слова: психолого-педагогічна компетентність; майбутні офіцери-прикордонники; компонентна структура; принципи; теоретична модель; складові блоки; взаємозв'язки; заклади вищої військової освіти.

Постановка проблеми. На етапі реформування прикордонного відомства виникає необхідність у досвідчених компетентних офіцерах-прикордонниках, які мають не лише професійні знання, уміння та навички, але й можуть приймати оптимальні рішення в ситуаціях вибору, брати на себе відповідальність, налаштовані на співробітництво, вирізняються мобільністю, динамізмом, вміють будувати конструктивні стосунки з підлеглим персоналом, здійснювати на нього психолого-педагогічний вплив та проводити освітню й виховну діяльність. Іншими словами офіцер-прикордонник повинен бути психологічно і педагогічно компетентним. Підготовку такого фахівця, формування його психолого-педагогічної компетентності слід розпочинати під час навчання у відомчому закладі вищої освіти. Для кращого розуміння такої підготовки, врахування усіх її особливостей та зв'язків, можливостей та засобів, складових, рівнів та умов актуальним питанням є побудова моделі, яка б описувала цей процес і давала можливість спрогнозувати наслідки відповідної цілеспрямованої діяльності викладача.

Останнім часом наука загалом, і педагогіка зокрема, все більше уваги приділяють питанням організації і управління складними цілеспрямованими процесами, що зумовлено необхідністю їх наукового аналізу з точки зору їх структури і організації. Практика від науки потребує рекомендацій з якнайкращого (оптимального) управління такими процесами, а такі рекомендації можна отримати лише на підставі застосування відповідних

(кількісних, якісних) методів дослідження, котрі передбачають побудову моделі досліджуваного явища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Моделювання як метод дослідження та прогнозування в наш час широко застосовується в різних наукових галузях. Моделюванням процесу формування різного роду компетентностей фахівців силових структур займались багато науковців та педагогів: М.Карпушина (педагогічні умови формування вмінь розв'язувати проблемні ситуації у майбутніх офіцерів-прикордонників); Н.Логвінова (моделювання педагогічної технології формування професійно-правової компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників); П.Дармограй (модель формування професійної компетентності майбутніх офіцерів пенітенціарної служби); О.Пономаренко (модель формування професійної компетентності майбутніх офіцерів служби тилу); О.Коба (модель формування професійної компетентності офіцерів внутрішніх військ), Н.Мась (структурно-функціональна модель формування професійної компетентності майбутніх військових психологів) тощо. Всі дослідники обґрунтовують та будують модель формування тих чи інших особистісних утворень, враховуючи специфіку професійної діяльності відповідних фахівців. Але, на жаль, у науковій та науково-методичній літературі питанням дослідження змісту, структури, теоретичній моделі формування психолого-педагогічної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників приділено недостатньо уваги.

Отже, **метою статті** є обґрунтування та побудова теоретичної моделі становлення та розвитку психолого-педагогічної компетентності майбутніх офіцерів Державної прикордонної служби України (ДПСУ).

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети було використано систему методів дослідження: вивчення, аналіз науково-педагогічної та методичної літератури, теоретичне моделювання процесу становлення та розвитку психолого-педагогічної компетентності, вивчення та узагальнення вітчизняного та зарубіжного досвіду, метод експертних оцінок, констатувальний експеримент.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Процес побудови моделі складається з наступних етапів: споглядання об'єкту моделювання, безпосередньо побудови моделі (абстрактного мислення) і перевірки її адекватності. На першому кроці перевірки необхідно встановити, в якій мірі отримана модель відповідає сформульованим гіпотезам про об'єкт, тобто задуму моделювання. На етапі практичної перевірки і застосування моделі з її допомогою одержують деякі нові відомості про об'єкт, порівнюють їх з експериментальними даними, використовуючи один або кілька математико-статистичних критеріїв, що дозволяють якісно або кількісно встановити ступінь співпадання прогнозованих і експериментальних [1, с.18].

Дослідниця О. Шмерко підкреслює, що сам процес моделювання являє собою ряд послідовно виконуваних операцій і процедур:

- конструювання або вибір моделі на основі попереднього вивчення об'єкта та виділення його істотних характеристик;
- дослідження моделі та її корекція;
- інтерпретація знань про моделі та включення їх у зміст теорії;
- ідеалізація і оперування ідеальними об'єктами та одержання теоретичного знання [7, с. 85].

Погоджуємось з думкою В. Пулима, який стверджує, що модель повинна мати властивості подібності до оригіналу, нейтральності (відсутності суб'єктивізму), схематичності (спрощеності в певних межах), а також мати здатність відтворювати динамічні та функціональні характеристики та «відчувати» зміни у своїх складових, параметрах, зв'язках, характеристиках в результаті цілеспрямованих активних впливів та дій [5, с.82].

Побудова моделі, зазвичай, спрощує оригінал, узагальнює відомості про нього, а це, в свою чергу, сприяє систематизації та впорядкуванню інформації про нього, дозволяє досліджувати та прогнозувати кінцеві результати функціонування моделі і оригіналу [2, с.34].

Розвиток педагогічної науки, зростання числа методів, засобів, прийомів, форм виховання та навчання, виявлення все більшої кількості факторів та чинників, що впливають на освітні процеси, робить педагогічну діяльність досить складною, але завдяки моделюванню прогнозованою.

Модель, на думку О. Миропольської, дає можливість:

- зрозуміти структуру досліджуваного об'єкта, його основні властивості, закони розвитку і взаємодії з навколишнім світом;
- навчитися ефективно управляти цим об'єктом або процесом за заданих умов, мети і критеріїв;
- прогнозувати прямі і непрямі наслідки реалізації заданих способів і форм впливів на об'єкт [4, с.59].

Моделювання дозволяє розробити моделі досліджуваних процесів, в нашому випадку процесу формування психолого-педагогічної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників, в яких можна врахувати розроблені в ході дослідження стратегії, котрі враховують позитивні чиники та створюють протидію негативним факторам цього процесу. Моделювання, за своєю суттю, є сполучною ланкою між психолого-педагогічною теорією та практикою.

Слід відмітити, що у педагогіці практично неможливо створити дуже точну статичну модель, оскільки педагогічна діяльність – творча, креативна, вона передбачає взаємодію між людьми (викладачами, офіцерами, курсантами), кожен з яких індивідуальність, має свої індивідуально-психологічні особливості, що, в свою чергу, передбачає використання індивідуальних, особливих підходів і методів педагогічного та психологічного впливу.

В основу побудови моделі формування психолого-педагогічної компетентності повинна бути покладена модель курсанта як людини на певному етапі його життєвого шляху, як цілісної особистості, що

розвивається. Головною характеристикою цього етапу є набуття теоретичних знань і практичних умінь, необхідних у подальшій професійній діяльності для розв'язання психолого-педагогічних завдань. Така психолого-педагогічна підготовка стає однією з головних проблем для професійного становлення майбутніх офіцерів-прикордонників. Модель майбутнього офіцера-прикордонника описує основні вимоги до таких фахівців, тенденції їх використання у процесі охорони та захисту кордонів держави тощо. Модель офіцера ДПСУ – це певний еталон, ідеал спеціаліста, який повинен бути підготовлений у ході освітнього процесу під час навчання у відомчому закладі вищої освіти та, який за своїми якостями, знаннями, вміннями відповідає сучасним вимогам суспільства та держави.

Соціальне замовлення вносить свої корективи в модель випускника академії ДПСУ, вимагаючи підвищення якості їх підготовки, зміни вектора з суто військової підготовки у психолого-педагогічному напрямку.

Отже, на нашу думку, метою моделювання процесу становлення та розвитку психолого-педагогічної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників у закладі вищої військової освіти є розробка такої моделі, яка буде враховувати існуючу систему підготовки курсантів та дозволить підвищити ефективність цього процесу у ході вивчення ними загальновійськових та військово-спеціальних дисциплін.

На основі експертної думки, аналізу наукових джерел з проблеми, змісту та структури психолого-педагогічної компетентності майбутніх офіцерів ДПСУ, дослідження рівня сформованості досліджуваної характеристики особистості у курсантів академії (констатувальний експеримент), обґрунтування сукупності педагогічних умов нами було розроблено відповідну модель, яка має комплексний характер і складається з чотирьох блоків: концептуально-цільового, змістовного, системно-методичного, діагностико-результативного.

Між іншим, аналіз поглядів та підходів ряду науковців щодо компонентного складу моделей формування тих чи інших особистісних характеристик засвідчив, що різні вчені виділяють власні складові цих моделей.

Так, наприклад, Н. Мась пропонує до моделі формування професійної компетентності у майбутніх військових психологів включати цільову, змістовну, операційну та результативну складові [3, с.226], а В. Собко обґрунтовує та пропонує включити до складу моделі формування професійної компетентності офіцерів-прикордонників цільову, змістовну, науково-методичну, аналітично-результативну компоненти [6, с.120].

Кожна з складових компонент або блоків моделі має своє цільове і змістове навантаження. Зупинимось детальніше на обґрунтуванні та розгляді кожного блоку розробленої нами моделі становлення та розвитку психолого-педагогічної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників.

Планування діяльності з формування досліджуваного особистісного феномену у курсантів академії ДПСУ розпочинається з формулювання мети,

визначення підходів щодо дослідження зазначеного процесу, які в подальшому дадуть можливість втілити теоретичні напрацювання у практичну діяльність дослідника. При цьому слід дотримуватись певних відповідних принципів.

Отже, перший і найбільш важливий блок, який визначає призначення і спрямованість моделі – це концептуально-цільовий блок. Цей блок містить, насамперед, мету – формування психолого-педагогічної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників і визначає теоретичне підґрунття передбачає функціонування моделі на засадах реалізації низки методологічних підходів та принципів. Методологічні підходи, в нашому випадку, це ключові фундаментальні педагогічні положення, котрі мають загальнонауковий зміст побудови процесу становлення та розвитку психолого-педагогічної компетентності майбутніх офіцерів ДПСУ. У якості таких підходів нами розглядалися:

- компетентнісний (передбачає зміщення акцентів з традиційного наконичення нормативно визначених знань, вмінь і навичок з психології та педагогіки у курсантів у бік формування здатності творчо і адекватно застосовувати їх під час виконання психолого-педагогічних задач, що виникатимуть у ході професійної діяльності);

- діяльнісний (передбачає дослідження психолого-педагогічної компетентності як передумови та запоруки якісного виконання професійної діяльності);

- системний (передбачає розгляд процесу формування психолого-педагогічної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників як системи, яка складається з великої кількості взаємозалежних елементів);

- особистісний (передбачає необхідність врахування особистісних відмінностей майбутніх офіцерів-прикордонників та рівня підготовленості педагогічних працівників у процесі формування досліджуваної властивості).

Обов'язковою умовою для реалізації концепції дослідження, яка базується на вищезазначених підходах, є дотримання відповідних загальноприйнятих та специфічних принципів. У якості загальноприйнятих ми розглядали принципи детермінізму, єдності свідомості і діяльності, об'єктивності і всебічності, конкретності, вивчення у розвитку, ефективності і оптимальності, комплексності і системності, проектування та моделювання.

Враховуючи особливості майбутньої професійної діяльності обов'язково необхідно брати до уваги і такі специфічні принципи, як:

- об'єктивність оцінки військово-політичної та соціально-економічної ситуації, України, а також рівня психолого-педагогічної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників;

- організації і проведення формування психолого-педагогічної компетентності в тісній взаємодії з іншими видами всебічного забезпечення майбутньої оперативно-службової та повсякденної діяльності майбутніх офіцерів ДПСУ;

- неперервності процесу формування психолого-педагогічної компетентності, постійного впливу на свідомість і поведінку майбутніх офіцерів-прикордонників у повсякденних та екстремальних умовах;
- цілеспрямованості психолого-педагогічної компетентності на вирішення конкретних оперативно-службових завдань;
- диференційованого підходу в процесі формування психолого-педагогічної компетентності з врахуванням індивідуально-психологічних особливостей майбутніх офіцерів-прикордонників;
- єдності та узгодженості дії всіх суб'єктів формування психолого-педагогічної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників;
- пріоритет вирішення завдань захисту держави.

На основі реалізації концептуальних підходів із забезпеченням відповідних принципів та аналізу наукових джерел і системи організації освітнього процесу в академії нами було розроблено педагогічні умови ефективного процесу формування психолого-педагогічної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників, які увійшли до наступного змістовного блоку запропонованої моделі. Такими педагогічними умовами є:

- розвиток мотивації курсантів до навчання і майбутньої професійної діяльності, позитивного ставлення майбутніх офіцерів-прикордонників до психолого-педагогічних знань та вмінь, які необхідні їм для вирішення педагогічних та морально-психологічних завдань у подальшій професійній діяльності, та формування глибокого переконання у необхідності цих знань для становлення офіцерів-прикордонників як професіоналів;

- чітке усвідомлення мети, завдань і функцій психолого-педагогічної компетентності та, як наслідок, виділення на основі компетентнісного підходу достатньої сукупності важливих та необхідних майбутньому офіцеру ДПСУ психолого-педагогічних знань та здатностей, котрі дозволили б йому здійснювати логічно обгрунтовані, правильні дії у ході вирішення педагогічних завдань професійної діяльності, та, які можуть бути сформовані у ході вивчення загальновійськових та військово-спеціальних дисциплін;

- активізація навчально-пізнавальної діяльності майбутніх офіцерів-прикордонників на основі реалізації діяльнісного підходу під час проведення освітнього процесу на основі забезпечення взаємозв'язку загальновійськових та військово-спеціальних дисциплін з реальною професійно-педагогічною діяльністю у майбутньому;

- створення психологічно-позитивного клімату у навчальному середовищі, який сприятиме здійсненню вольових зусиль та самореалізації, формуванню позитивного емоційного фону у майбутніх офіцерів ДПСУ

- на основі реалізації особистісного підходу забезпечення наукової та методичної підготовки викладачів до формування досліджуваної компетентності курсантів на основі врахування їх індивідуальних особистісних відмінностей.

Втілення у освітній процес під час викладання загальновійськових та військово-спеціальних дисциплін представлених педагогічних умов

сприятиме становленню та розвитку психолого-педагогічної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників. Ця особистісна властивість має свою структуру, до складу якої входять мотиваційний, когнітивно-діяльнісний, рефлексивно-вчинковий та емоційно-вольовий компоненти, та виконує певні функції: пізнавально-розвиваючу, управлінську, комунікативну, адаптивну, освітню, рефлексивну.

Зміст, структура, функції психолого-педагогічної компетентності, а також глибокий аналіз освітньо-кваліфікаційних характеристик, навчальних планів та робочих навчальних планів загальновійськових та військово-спеціальних дисциплін дозволили нам сформувавши системно-методичний блок моделі. Саме у цьому блоці виділено етапи формування досліджуваної властивості особистості: базовий (1-2 курс); допрофесійний (3 курс); професійний (4 курс).

Кожен з етапів має свою ціль та спрямованість:

1. Базовий етап має на меті формування професійної мотивації та усвідомлення необхідності психолого-педагогічної компетентності для подальшої професійної діяльності, спрямований на створення образу психологічно і педагогічно компетентного офіцера-прикордонника, формування основних компонентів досліджуваної властивості, котрі знаходяться у прямій залежності із змістом загальновійськових та військово-спеціальних дисциплін, що вивчаються на 1 курсі.

2. Допрофесійний етап – це етап, під час якого відбувається становлення психолого-педагогічної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників на основі базових знань, вмінь та навичок, отриманих у ході вивчення відповідних дисциплін, формування психологічних і педагогічних важливих якостей особистості, узгодження теоретичної підготовки із загальновійськових та військово-спеціальних дисциплін з практичною підготовкою під час методичної практики (у якості начальників навчальних груп) і одночасна апробація набутого досвіду, розвиток мотиваційного, когнітивно-діялісного, рефлексивно-вчинкового та емоційно-вольового компонентів досліджуваного особистісного утворення у ході подальшого вивчення відповідних навчальних дисциплін.

3. Професійний етап спрямований на визначення недоліків у психолого-педагогічній підготовці курсантів і передбачає самоаналіз та самовдосконалення їх психолого-педагогічної компетентності на основі засвоєння творчих аспектів цієї підготовки, вдосконалення усіх складових компонентів досліджуваної характеристики під час стажувань, виконання курсових проектів, практики.

Зрозуміло, що поділ на такі етапи процесу становлення та розвитку психолого-педагогічної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників є дещо умовним, оскільки викладання загальновійськових та військово-спеціальних дисциплін проводиться на усіх чотирьох курсах навчання і формування складових цієї компетентності відбувається протягом усього періоду навчання.

Головною особливістю системно-методичного блоку є оптимізація змісту теоретичної та практичної підготовки курсантів у ході вивчення ними загальновійськових та військово-спеціальних дисциплін, яка б гармонійно поєднувалась з етапами формування психолого-педагогічної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників. Саме така оптимізація та узгодження дозволили на основі реалізації концепції дослідження розробити методичну систему процесу формування досліджуваного особистісного утворення. Ця методична система включає в себе форми (традиційні, інноваційні), методи (бесіди, круглі столи, особистісно-розвивальні тренінги, ситуативне моделювання тощо) та засоби (вербальні, наочні, інтерактивні, відеофільми), а також удосконалені робочі навчальні програми дисциплін, які враховують специфіку становлення та розвитку психолого-педагогічної компетентності у майбутніх офіцерів ДПСУ.

Втілення моделі в освітній процес передбачає наявність конкретних результатів щодо формування психолого-педагогічної компетентності, тобто динамічних змін у рівнях її сформованості, які передбачають перехід на більш високий рівень досліджуваної властивості.

Безумовно, щоб перевірити спроможність, функціональність моделі та дієвість розроблених педагогічних умов та методичної системи необхідно мати сукупність критеріїв визначення рівня сформованості досліджуваного особистісного феномену та відповідні їх показники. Отже, нами виділено діагностико-результативний блок моделі, до складу якого увійшли мотиваційно-світоглядний, змістовно-діяльнісний, поведінковий та емоційно-вольовий критерії з обґрунтованими відповідними показниками. Також до цього блоку входять етапи:

- діагностування з визначеними методиками та методами;
- визначення кінцевого результату на основі встановлення рівнів сформованості психолого-педагогічної компетентності курсантів (низький, середній, достатній, високий);
- пошук резервів у випадку отримання результатів, які можна було б поліпшити (позитивні, але недостатні зміни);
- коригування отриманих результатів.

Висновки та перспективи подальших досліджень Отже, на основі врахування структури психолого-педагогічної компетентності, педагогічних умов її формування, різних підходів до структури моделей, а також експертної думки нами було обґрунтовано та побудовано теоретичну модель становлення та розвитку психолого-педагогічної компетентності майбутніх офіцерів ДПСУ. Запропоновану модель можна розглядати як дієвий інструментарій організації процесу формування психолого-педагогічної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників під час навчання у закладі вищої освіти. Ефективність цієї моделі буде перевірена у ході експериментального дослідження, але слід відмітити, що побудована модель є динамічною, відкритою і, за необхідності, може бути доповнена новими елементами, компонентами та складовими.

ЛІТЕРАТУРА

1. Боровик О.В., Боровик Л.В. Дослідження операцій в оперативно-службовій діяльності органів охорони державного кордону: підручник / О.В.Боровик, Л.В. Боровик. – Хмельницький: Видавництво Національної академії Державної прикордонної служби України імені Б.Хмельницького, 2009. – 444с.
2. Вітвицька С. С. Практикум з педагогіки вищої школи : навч. посіб. за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури / С. С. Вітвицька. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 396 с.
3. Мась Н.М. Структурно-функціональна модель формування професійної компетентності у майбутніх військових психологів у процесі їх професійної підготовки у вищому військовому навчальному закладі/ Н.М.Мась // Збірник наукових праць. Серія : педагогічні та психологічні науки. – Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2010. –№ 54.– С.224–229.
4. Миропольська О. В. Формування професійної компетентності фахівців митних органів в умовах службової діяльності: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Миропольська Оксана Василівна. – Хмельницький, 2009. – 219 с.
5. Пулим О. М. Особливості моделі післядипломної підготовки офіцерів з гуманітарних питань / О. М. Пулим // Збірник наукових праць. – Хмельницький : НАПВУ, 2010. – № 60, ч. II. – С. 81–83.
6. Собко В. Г. Обґрунтування моделі розвитку професійної компетентності офіцерів-прикордонників у фаховій підготовці із застосуванням ділових ігор / В. Г. Собко // Педагогіка і психологія професійної освіти. – Львів, 2013. – №3. – С. 117–124.
7. Шмерко О.П. Психологічні особливості формування професійної компетентності студентів коледжів торговельно-економічного профілю: дис. ... канд. психол. наук : 19.00.10 / Шмерко Олена Петрівна. – Київ., 2014. – 210 с.

REFERENCES

1. Borovyk, O. V., Borovyk, L. V. (2009). Doslidzhennia operatsii v operatyvno-sluzhbovii diialnosti orhaniv okhorony derzhavnoho kordonu: pidruchnyk [Investigation of operations in operational activities of state border guard institutions]. Khmelnytskyi: Vydavnytstvo Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy imeni B.Khmelnyskoho. 9 (in Ukrainian).
2. Vitvytska, S. S. (2005). Praktykum z pedahohiky vyshchoi shkoly [Workshop on Pedagogy of Higher Education]. – K.: Tsentr navchalnoi literatury. 9 (in Ukrainian).
3. Mas, N. M. (2010). Strukturno-funktsionalna model formuvannia profesiinoi kompetentnosti u maibutnikh viiskovykh psykholohiv u protsesi yikh profesiinoi pidhotovky u vyshchomu viiskovomu navchalnomu zakladi [Structural-functional model of formation of professional competence of future military psychologists in the process of their professional training in the higher military educational institution] Zbirnyk naukovykh prats. Serii: pedahohichni ta psykholohichni nauky, 54, 224–229 (in Ukrainian).
4. Myropolska, O. V. (2009). Formuvannia profesiinoi kompetentnosti fakhivtsiv mytnykh orhaniv v umovakh sluzhbovoi diialnosti [Formation of professional competence of specialists of customs bodies in the conditions of official activity] (PhD thesis). Khmelnytskyi (in Ukrainian).
5. Pulym, O. M. (2010). Osoblyvosti modeli pislidyplomnoi pidhotovky ofitseriv z humanitarnykh pytan [Features of the model of postgraduate training of humanitarian officers] Zbirnyk naukovykh prats, 60, ch. II, 81–83 (in Ukrainian).
6. Sobko, V. H. (2013). Obgruntuvannia modeli rozvytku profesiinoi kompetentnosti ofitseriv-prykordonnykiv u fakhovii pidhotovtsi iz zastosuvanniam dilovykh ihor [Substantiation of the model of development of professional competence of border guard officers in professional training with the use of business games] Pedahohika i psykholohiia profesiinoi osvity, 3, 117–124 (in Ukrainian).

7. Shmerko, O. P. (2014). *Psykholohichni osoblyvosti formuvanniaprofesiinoi kompetentnosti studentiv koledzhiv torhovelno-ekonomichnoho prийofiliu* [Psychological peculiarities of formation of professional competence of college students of trade and economic profile] (PhD thesis). Kyiv (in Ukrainian).

РЕЗЮМЕ

Людмила Боровик,
кандидат психологических наук, доцент
Национальная академия Государственной пограничной
службы Украины имени Богдана Хмельницкого

Обоснование и построение теоретической модели становления и развития психолого-педагогической компетентности будущих офицеров-пограничников

В статье на основе учета взглядов отечественных и зарубежных ученых, компонентной структуры психолого-педагогической компетентности и экспертного мнения обоснована теоретическая модель становления и развития психолого-педагогической компетентности будущих офицеров-пограничников. Предложенная модель построена с соблюдением научных принципов и с учетом базовых положений известных концепций психолого-педагогических исследований. В статье раскрыты особенности функционирования авторской модели, содержание ее составляющих блоков, взаимосвязей и взаимозависимостей между элементами. Разработанную модель можно рассматривать как действенный инструмент организации процесса формирования психолого-педагогической компетентности курсантов во время обучения в заведении высшего военного образования.

Ключевые слова: психолого-педагогическая компетентность; будущие офицеры-пограничники; компонентная структура; принципы; теоретическая модель; составляющие блоки; взаимосвязи; учреждения высшего военного образования.

SUMMARY

Lyudmyla Borovyk,
candidate of psychological sciences, associate professor
National academy of the state border guard service of
Ukraine named after Bogdan Khmelnytskyi

Substantiation and construction of a theoretical model for the formation and development of psychological and pedagogical competence of future border guard officers

***Introduction.** One of the important components of the professional competence of future border guard officers is psychological and pedagogical competence. For a better understanding of the specifics of the psychological and pedagogical training of cadets, the awareness of its need for solving the pedagogical tasks of future professional activities, the actual issues are the construction of a model that would describe this process and provide an opportunity to predict the consequences of the relevant purposeful activity of the teacher.*

***Purpose.** The purpose of the article is to substantiate and construct the theoretical model of formation and development of psychological and pedagogical competence of future officers of the State Border Guard Service of Ukraine.*

***Methods.** To achieve the goal, a system of research methods was used: the study, analysis of scientific, pedagogical, and methodological literature, theoretical modeling of the process of formation and development of psychological and pedagogical competence, studying and generalization of domestic and foreign experience, the method of expert assessments.*

Results. *In the article, based on the consideration of the views of domestic and foreign scholars taking into account the component structure of psychological and pedagogical competence and expert opinion, the theoretical model of formation and development of psychological and pedagogical competence of future border guard officers is substantiated. The proposed model is constructed in accordance with scientific principles and taking into account the basic provisions of the well-known concepts of psychological and pedagogical research. The article describes the peculiarities of the functioning of the author's model, the content of its constituent blocks, interrelations and interdependencies between the elements.*

Originality. *The originality of the constructed model lies in the fact that it is dynamic, open and, if necessary, can be supplemented with new elements and components.*

Conclusion. *The developed model can be considered as an effective tool for organizing the process of forming the psychological and pedagogical competence of cadets while studying at an institution of higher military education. The effectiveness of this model will be tested in an experimental study.*

Key words: *psychological and pedagogical competence; future border guard officers; component structure; principles; theoretical model; constituent blocks; interconnections; institutions of higher military education.*